

QISHLOQ JOYLARDA UY-JOY QURILISHINI TAKOMILLASHTIRISH

Jo'rayeva Farangiz Bahrom qizi

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti Yurisprudensiya ta'lim yo'lanishi 2-kurs talabasi

ARTICLE INFO.

Kalit so'zlar: Muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasi, imtiyozli kreditlar, imtiyoz va preferensiyalar, renovatsiya dasturi, maqsadli jamg'armalar.

Annotasiya

Ushbu maqolada aholi qiynab kelayotgan eng muhim masalalardan biri ya'ni turarjoy sotib olish va o'zlari yashab turgan hududlarini talabga javob beradigan darajaga olib chiqish masalalari ko'tarilgan hamda uyga muhtoj bo'lgan oilalarni subsidiya asosida turarjoy bilan ta'minlash bo'yicha fikr, muholazalar va takliflar kiritilgan.

<http://www.gospodarkainnowacje.pl/> © 2023 LWAB.

Qishloq joylarda namunaviy uy-joylar qurish dasturlaridan bosqichma-bosqich shahar va posyolkalarda ko'p qavatli uylar qurishga o'tiladi. Muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasi ham uy-joylarni qurish dasturlari bilan uzviy bog'liq holda rivojlantirilishi ko'zda tutiladi. SHu bilan birga, ushbu vazifalarni amalga oshirish uchun maxsus jamg'arma tuziladi. Binolar va inshootlar joylashgan yer uchastkalarini xususiyashtirishdan tushgan mablag'lar ana shu jamg'armada to'planadi. Bu yangi tizim orqali O'zbekiston hududlari qiyofasini yanada obod qilishga va aholi farovonligini oshirishga erishildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Murojaatnomasida Markaziy bank, Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri rahbarlariga 2019- yilda turmush sharoiti og'ir bo'lgan 1 ming 600 nafar xotin-qizlarni imtiyozli kreditlar asosida arzon uy-joylar bilan ta'minlandi. Aholi turmush sharoitini yaxshilash, uni munosib turar joy bilan ta'minlash, xalqimiz farovonligini oshirish doimo hukumat e'tiborida bo'lgan. Shu nuqtai nazardan qaraganda mamlakatimizda 2019-yilda ham arzon uy-joylar qurish dasturi izchil davom ettirildi. Namunaviy uylarning loyihalarini takomillashtirish, energiyani tejaydigan texnologiyalarni qo'llash, zamonaviy va arzon qurilish materiallaridan foydalanishga alohida ahamiyat berish nazarda tutildi. Bunda qurilayotgan uy-joylarning ichki va tashqi konstruksiyalari, qurilish materiallarini maqbul, arzon va sifatli qurilish materiallariga o'zgartirish, qurilish materiallari ishlab chiqaruvchilarga imtiyoz va preferensiyalar berish orqali qurilish materiallari tannarxi maqbullashtiriladi hamda 2 sotixli 2 va 3 xonali uyjoylarni massivning bosh rejasida joylashtirishda xo'jalik yo'lini qayta ko'rib chiqish orqali narxlar optimallashtiriladi.

Qishloq joylarda va fuqarolarning alohida toifalari uchun 15000 dan ortiq arzon uy-joylar quriladi. Shaharlarda esa 355 ta ko'p qavatli uylar quriladi. Ayni paytda yurtimizdagi 34 mingdan ortiq ko'p qavatli uylarning aniq holatini yana bir bor o'rganib, bu masala bo'yicha amaliy choralar ko'rish mo'ljallangan. Xususan, hukumat zimmasiga dunyodagi yirik megapolislarning uy-joy fondini boshqarish borasidagi tajribasini o'rgangan holda, renovatsiya dasturini, ya'ni, eskirib qolgan ko'p qavatli uylar o'rnida eng zamonaviy sharoitga ega bo'lgan yangi uylar qurish dasturini ishlab chiqish vazifasi yuklatilgan. Prezidentimiz Murojaatnomasida kommunal xo'jalik sohasi uzoq yillardan buyon ko'plab etilayotgan e'tirozlarga sabab bo'layotgani alohida ta'kidlangan. Shuni e'tiborga olib

Murojaatnomada 2019 -yildan boshlab tarmoqda davlat-xususiy sheriklik bo'yicha investorlar bilan hamkorlikda ishlar boshlanishi ta'kidlangan. Bu kommunal xo'jalik sohasida xususiy tadbirkorlikni kengaytirishga keng yo'l ochib beradi.

Hozirgi bosqichda kommunal xo'jalik ma'muriy tizimida xarajatlar doimo yuqori hisoblanadi. SHuni hisobga olib, uy-joy mulkdorlari shirkatlarida ma'muriy xarajatlarni kamaytirish uchun professional boshqaruv kompaniyalari faoliyatini qo'llab-quvvatlash zarurligi belgilangan. Bu tadbir ushbu sohada aholining sifatli kommunal xizmatlari olish imkoniyatini kengaytiradi va 2019- yilda aholini markazlashgan tarmoqlar orqali toza ichimlik suvi bilan ta'minlash darajasini hozirgi 65 foizdan 75 foizga etkazish imkoniyatini yaratadi.

Shu nuqtai nazardan Vazirlar Mahkamasi Murojaatnomada ta'kidlanganidek, ikki oy muddatda ichimlik suvi ta'minoti va kanalizatsiya tizimini rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlarni ishlab chiqadi. Bunda 200 ta ichimlik suvi va 24 ta oqava suv tarmog'ini rivojlantirish loyihalari doirasida 879,4 km. ichimlik suvi va 57,6 km. oqava suv tarmoqlarini hamda 134 ta ichimlik suvi hamda 3 ta oqava suv inshootlarini rekonstruksiya qilish va qurish ko'zda tutilgan. Shu bilan birga xalqaro moliya institutlari ishtirokida 4 ta ichimlik suvi va 3 ta oqava suv tarmog'ini rivojlantirish loyihalari doirasida 98 km. magistral, 487 km. ichimlik suvi va 93 km. oqava suv tarmoqlarini hamda 18 ta ichimlik suv va 6 ta oqava suv inshootlarini qurish hamda rekonstruksiya qilish ishlari amalga oshiriladi. Qishloq joylarda barpo etilayotgan namunaviy massivlar aholi uchun sifatli yashash sharoitlari va qulayliklar yaratish maqsadida ichimlik suvi, elektr va tabiiy gaz tarmoqlari, ichki yo'llar va bozor infratuzilmasi ob'ektlari bilan ta'minlanadi.

Jahon banki ishtirokida Sirdaryo, Buxoro viloyatlari tumanlarida ichimlik suvi ta'minotini yaxshilash loyihasi hamda Buxoro va Samarqand shaharlarida kanalizatsiya tizimini rekonstruksiya qilish loyihalari amalga oshirildi. 2019-yilda mamlakatimizni rivojlantirishning eng muhim ustuvor vazifalari to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Parlamentga 108 Murojaatnomasida hududlarni kompleks rivojlantirish tadbirlarini amalga oshirishda «Qishloq joylarda namunaviy uy-joylar qurish dasturlaridan bosqichmabosqich shahar va posyolkalarda ko'p qavatli uylar qurishga o'tish, muhandislik kommunikatsiya infratuzilmasi ham uy-joylarni qurish dasturlari bilan uzviy bog'liq holda rivojlanishi darkorligi ta'kidlandi. Muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasi ham uy-joylarni qurish dasturlari bilan uzviy bog'liq holda rivojlanishini ta'minlashga zamin yaratuvchi 2019-2020 yillarda arzon uy-joy massivlarida tashqi muhandislik tarmoqlari, inshootlari va transport kommunikatsiyalari qurilishi bo'yicha yig'ma ko'rsatkichlar tasdiqlandi. Dastur doirasida, 2019-yildan boshlab quyidagi yangi namunaviy loyihalar bo'yicha arzon uy-joylar qurilishi amalga oshiriladi:

«Obod qishloq» dasturiga kiritilgan aholi punktlarida, shuningdek, aholisi zich bo'lmagan va zarur muhandislik-transport kommunikatsiyalari bilan ta'minlanmagan hududlarda 0,02 ga o'lchamli yer uchastkalarida joylashtiriladigan bir qavatli 3 xonali (yonma-yon quriladigan) arzon uylar; O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 24-noyabrdagi «Qishloq joylarda va fuqarolarning ayrim toifalari uchun arzon uy-joylar qurishni kengaytirishga oid qo'shimcha chora tadbirlar to'g'risida»gi PQ-4028 sonli Qarori «Obod qishloq» dasturiga kiritilgan aholi punktlarida, Shuningdek, aholi zichligi yuqori bo'lgan va zarur muhandislik-transport kommunikatsiyalari bilan ta'minlangan hududlarda to'rt qavatli arzon ko'p kvartirali (2 va 3 xonali) uylar.

Shaharlarda O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi, Milliy gvardiyasi harbiy xizmatchilari hamda ichki ishlar organlari xodimlari uchun besh qavatli arzon ko'p kvartirali (2 va 3 xonali) uylar. Bunda bo'sh yer uchastkalari mavjud bo'lmagan aholi punktlarida arzon ko'p kvartirali uylarni qurish yo'l bo'ylarida joylashgan yaroqsiz uy-joylar, bino va inshootlarni buzish hisobiga bo'shagan hududlarda chiziqli-qatorli ko'rinishda joylashtirgan holda amalga oshirildi. [1] «Obod qishloq» va «Obod mahalla» davlat Dasturini amalga oshirish va unda tadbirkorlar ishtirokiga oid bo'sh turgan etilayotgan maydonlarini yoki foydalanilmasdan turgan bino va inshootlarni tadbirkor va hunarmandlarga «nol» qiymatda berish hamda uni amalga oshirishda tashabbuskor tadbirkorlar mablag'lari va qonunchilikda

taqiqlanmagan boshqa manbalari «Obod mahalla» jamg'armasining moliyalashtirish manbalari qilib belgilanganligi ushbu tizim qonunchiligidagi muhim voqeadir.[2]

2018-yilda xususan, «Obod qishloq» va «Obod mahalla» dasturlari borasidagi qurilish va obodonlashtirish ishlariga 3 trillion so'm mablag'yo'naltirildi. Natijada 416 ta qishloq yangicha qiyofaga ega bo'ldi. 2019-yilda «Obod qishloq» va «Obod mahalla» dasturlari ijrosi uchun 4 trillion so'mdan ziyod mablag'ajratildi. Bugungi kunda mamlakatimizning urbanizatsiya darajasi 35,5 foizni tashkil etadi. Shuni hisobga olib mamlakatimizda urbanizatsiya darajasini 2030-yilga qadar 60 foizga etkazish bo'yicha Davlat dasturi ishlab chiqiladi. 2018-yildan boshlab 2 tadan va 2019-2022 yillarda kamida 3 tadan joylarda qurilish, ta'mirlash va obodonlashtirish ishlarini bajarish, buning uchun mahalliy byudjetlar mablag'lari hisobidan qishloq ichki yo'llari va piyodalar yo'laklarini barpo etish hamda ta'mirlash, yo'lbo'ylarini obodonlashtirish va ko'kalamzorlashtirish, sanitariya inshootlari va irrigatsiya tizimlarini barpo etish, transport to'xtash bekatlarini qurish; – xalqaro moliyaviy institutlarning kreditlari hamda korxonalarining o'z mablag'lari hisobidan etilayotganlekr ta'minotini yaxshilash, aloqa tizimini modernizatsiya qilish, aholiga suyultirilgan gaz va ko'mir yoqilg'isini uzluksiz etkazib berish; – ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan xizmatlarni tubdan yaxshilashga e'tibor qaratish, bunda bog'cha, maktab va oilaviy poliklinikalarni qurish, rekonstruksiya qilish va ta'mirlash ishlarini amalga oshirish hamda tegishli xarajatlarning yarmini respublika byudjeti va maqsadli jamg'armalar, qolgan qismini etilayotgansa mahalliy byudjet va mahalliy homiyar hisobidan moliyalashtirishga erishildi. «Obod qishloq dasturi» dastlab Jizzax viloyatining Do'stlik tumanidagi uy-joylar va infratuzilma ob'ektlari xarob ahvolga kelib qolgan Jizzax viloyati, Do'stlik tumanidagi «Manas» qishlog'idan boshlandi. Bu qishloqda olib borilgan keng ko'lamli obodonlashtirish ishlari natijasida atigi 1,5 oyda qishloq qiyofasi zamonaviy ko'rinish kasb etib, aholining turmush darajasi, kayfiyati va dunyokarashi o'zgardi, odamlarda etilayotganrtangi kunga mustahkam ishonch paydo bo'ldi.

«Obod qishloq dasturi» doirasida 2018-yilning 1-«aprelidan boshlab mamlakatimizning har bir tumani va shahrida, avvalambor olis va tabiiy-iqlim sharoiti og'ir hududlarda 2 tadan, jami 416 qishloqda aholining yashash va turmush sharoitlarini tubdan yaxshilash, mazkur qishloqlarning qiyofasini zamonaviylashtirish va ularda istiqomat qiluvchilar uchun ish o'rinlarini yaratishga qaratilgan tadbirlar amalga oshirildi hamda bu maqsadlar uchun 3 trillion so'mdan ortiq mablag'lar yo'naltirildi. Ma'lumotlarga ko'ra, «Obod qishloq dasturi» mamlakatimizning 174 tumanida amalga oshirilgan bo'lib, unga 368 ta qishloq va ovul fuqarolar yig'iniga qarashli 333 740 ta xonadon va 1 719 978 aholi qamrab olindi. [3] Fuqarolarning doimiy yashashiga mo'ljallangan, belgilangan sanitariya, yong'inga qarshi, texnik talablarga javob beradigan, shuningdek belgilangan tartibda maxsus uylar (yotoqxonalar, vaqtinchalik uy-joy fondi uylari, nogironlar, faxriylar, yolg'iz qariyalar uchun internat-uylar, shuningdek bolalar uylari va boshqa maxsus maqsadli uylar) sifatida foydalanishga mo'ljallangan joylar turar joy deb hisoblanadi. Turar joy ko'chmas mulk hisoblanadi. Ko'p kvartirali uylardagi turar joylarni sanoat ehtiyojlari uchun ishlatish, ijara yoki arendaga berish man etiladi. Ko'p kvartirali uydagi turar joyga boshqa korxonalar, muassasalar va tashkilotlarni ushbu joy yashash uchun mo'ljallanmagan joylar turkumiga belgilangan tartibda o'tkazilganidan keyingina joylashtirish mumkin.

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2006-yil 5-yanvardagi PF-3706-sonli “Yirik sanoat korxonalari bilan kasanachilikni rivojlantirish asosidagi ishlab chiqarish va xizmatlar o'rtasida kooperatsiyani kengaytirishni rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmoni 2-bandining to'rtinchi xatboshisi va O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2006-yil 11-yanvardagi 4-sonli qarori bilan tasdiqlangan “Kasanachilik to'g'risida”gi nizom 4-bandining ikkinchi xatboshisi.[4]

Aholi soni o'sishi bilan uy-joyga ehtiyoj ham oshishi tabiiy. Shavkat Mirziyoyev Prezident vazifasiga kirishgan ilk pallalardanoq bu dolzarb masalani alohida e'tiborga olib, odamlarni uy bilan ta'minlash choralarini ko'rdi. Davlatimiz rahbarining 2016-yil 21-oktyabrdagi qaroriga ko'ra, qishloqlarda, 22-

noyabrdagi qarori bilan esa shaharlarda arzon uy-joylar qurish bo'yicha dasturlar qabul qilindi. Ular asosida, o'tgan to'rt yilda 140 mingta uy-joy barpo etildi. Yiliga qurilgan uylarning o'rtacha soni taqqoslanganda, bu avvalgi davrdagi ko'rsatkichdan 4-5 baravar ko'pdir. Lekin, shu bilan cheklanib qolinmaydi. Uyga ehtiyoji bor oilalar hali ham ko'p. Bu bo'yicha xalqdan murojaatlar bo'lmoqda. Yana minglab uy-joylar barpo etish, loyiha va qurilish sifatini oshirish, malakali mutaxassislar tayyorlashni hayotning o'zi talab qilmoqda.

Videosektor yig'ilishida shu boradagi vazifalar muhokama qilindi. Prezident aholining barcha qatlamlarini uy-joy bilan ta'minlash, bu borada tanlash imkoniyatini kengaytirish zarurligini ta'kidladi. Shu maqsadda joriy yilda 54 ming oilani uy-joy bilan ta'minlash mo'ljallanmoqda. Jumladan, davlat ipoteka dasturi doirasida jami 45 mingta uy quriladi. Shundan "Qishloq qurilish invest" va "O'zshahar qurilish invest" injiniring kompaniyalari tomonidan 12 mingta uy, Moliya vazirligi tijorat banklariga joylashtiradigan resurslar hisobiga 26 ming 500 ta kvartira, xususiy tadbirkorlar tomonidan qurilayotgan 8 mingta xonadon foydalanishga topshiriladi. Qoraqalpog'iston Respublikasi va barcha viloyatlarda yakka tartibdagi uy-joy qurish uchun 500 tagacha, jami 6,5 mingta oilaga kredit beriladi. Bundan tashqari, og'ir turmush sharoitiga tushib, boshpanasiz qolgan mingta oila, ayniqsa, ayollarga ijara asosida ijtimoiy uy-joylar ajratiladi. Hududlar miqyosida aytganda, Qoraqalpog'istonda 2290 ta, Andijonda 4665 ta, Buxoroda 3220 ta, Jizzaxda 1670 ta, Qashqadaryoda 3710 ta, Navoiyda 1836 ta, Namanganda 4025 ta, Samarqandda 4479 ta, Surxondaryoda 3989 ta, Sirdaryoda 1414 ta, Toshkent viloyatida 4046 ta, Farg'onada 4530 ta, Xorazmda 3016 ta va Toshkent shahrida 7556 ta uy-joy qurib bitkaziladi. [5]

Xulosa o'rnida shuni aytib o'tish lozimki, aholiga ko'rsatilayotgan bu kabi yengilliklar albatta xalq uchun manzur bo'ladi va O'zbekistonning gullab yashnashi uchun hissa qo'shadi. Bundan keyin aholiga berilayotgan bu kabi uylar soni ortib borishi va qurilayotgan uylar talabga javob beradigan darajada bo'lishi kerak va bu uylarga muhtoj oilalarning hech biri uysiz qolib ketmasligi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 27-iyundagi «Obod mahalla» dasturi to'g'risida»gi PF- 5467-sonli Farmoni
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 27-iyundagi «Obod mahalla» dasturi to'g'risida»gi PF- 5467-sonli farmoni. «Xalq so'zi» gazetasidan 2018 yil 28-iyun.
3. Xoliqova R.E O'zbekistonning eng yangi tarixi. Toshkent-2021.106-110-betlar

Foydalanilgan axborot resurslari:

1. <https://lex.uz/acts/-106136>
2. <https://xs.uz/51486>